

Jak twórczo wykorzystać czytanie

DOROTA KONDRAT

Jak wielu z nas wykorzystuje czytanie na lekcji? Długie teksty zadajemy najczęściej do czytania w domu, choć trudno odnieść się do nich na następnej lekcji - uczniowie albo zapomnieli przeczytać, albo nic nie pamiętają, albo przeczytali chwilę wcześniej na przerwie. Na lekcji przerabiamy krótkie, wykonując ćwiczenia przed i po czytaniu. Wyjątkiem jest nauka czytania do egzaminów takich jak np. First Certificate. Dopiero wtedy (czy nie za późno?) dowiadujemy się, że czyta się na różne sposoby i w różnym celu.

W podstawowym znaczeniu czytanie to odkodowywanie znaczenia słów, o czym wiedzą wszyscy początkujący, którzy przedzierają się przez tekst ze słownikiem w rękę. Jednak słowa mają sens w kontekście, gdy układają się w pewną historię ułożoną na stelażu gramatycznym. Na kolejnych poziomach okazuje się, że i to za mało. Bowiem tekst często trzeba czytać między wierszami. Uczymy zatem idiomów, wychwytywania ironii, odnajdywania odniesień kulturowych, uczymy też dyskusowania z tekstem. Takie zagłębianie się w tekst nazywamy intensywnym czytaniem (ang. *intensive reading*).

Może też się zdarzyć, że musimy czytać dużo i szybko. Ekstensywne czytanie (ang. *extensive reading*) to czytanie obszernych tekstów lub dużej ich ilości. Może to być poznawanie treści w gazetach zostawionych w metrze, czytanie powieści w obcym języku lub wertowanie podręczników podczas pisania pracy magisterskiej. Niezależnie od tego, czy sprawia nam to przyjemność czy nie, mamy wyraźną potrzebę czytania szybko i ze zrozumieniem. Do jej zaspokojenia przydają się takie techniki jak skanowanie (ang. *scanning*) i wertowanie (ang. *skimming*), umiejętnie wyławianie treści dla nas istotnych oraz rozumienie nowych słów z kontekstu. Tutaj też odnosimy się do treści osobiście i wnioskujemy (ang. *inferring*).

Jak widać, nauka czytania nie jest prosta. Warto ćwiczyć tę umiejętność w klasie stosując rozmaite kreatywne techniki pracy z tekstem. Dzięki niekonwencjonalnemu podejściu do samego procesu, czytanie jest przestaje być żmudnym zadaniem, wykonywanym zawsze indywidualnie. Przedstawiam kilkanaście pomysłów na twórczą pracę z czytaniem już od poziomu podstawowego.

On the wall

Poziom zaawansowania: od *elementary*

To ćwiczenie wpisuje się w kinestetyczny styl uczenia się i atmosferę życia w biegu. Polega na szybkim i efektywnym czytaniu w celu znalezienia szczegółowych informacji. Zadaniem uczniów będzie dwukrotne przeczytanie tekstów na dwa sposoby: *skimming*, *scanning*. Na ścianach sali przyczep dziesięć wydrukowanych fragmentów tekstu, np. krótkie artykuły o najwspanialszych wynalazkach i wynalazcach z Cambridge. Uczniowie otrzymują 3 minuty, aby przejść się po klasie i szybko przeczytać (*skimming*) wszystkie teksty. Kiedy to zrobią, rozdaj im kartki z pytaniami - po jednym do każdego tekstu. Pytania dostosuj do poziomu grupy, np. uczniom zaawansowanym zadaj pytanie *What did Darwin accomplish while at medical school?* By znaleźć odpowiedzi, uczniowie biegają

po sali wczytując się w poszczególne teksty (*scanning*). Kto pierwszy skończy poprawnie, ten wygrywa. Jest to rewelacyjna zabawa dla dorosłych i młodzieży.

What's in the text?

Poziom zaawansowania: od *elementary*

Ćwiczenie polega na domyślaniu się na podstawie kilku podanych słów, czego będzie dotyczył tekst. By je przeprowadzić, Wybierz od pięciu do ośmiu ważnych (lub nowych) słów z tekstu. Muszą to być słowa, które potrzebują kontekstu i nie mogą być słowami-kluczami, które naprowadziłyby na główne znaczenie tekstu.

Wypisz słowa na tablicy w dowolnej kolejności. Wspólnie z uczniami podaj ich znaczenie. Powiedz uczniom, że przeczytają tekst, w którym te słowa się pojawiają, a następnie określcie wspólnie, w jakim kontekście te słowa najczęściej się mogą pojawić i jakie są najczęstsze kolokacje z użyciem tych wyrazów (na przykład wyraz *thick* może dotyczyć książki, ale też mgły). Poproś uczniów, aby w czteroosobowych grupach przez dwie minuty dyskutowali na temat treści tekstu, a potem rozdaj każdej osobie po jednym egzemplarzu tekstu do przeczytania. Zachęć uczniów do podzielenia się przemyśleniami na jego temat. Czego oczekiwaliście? Co was zaskoczyło? Co z waszych pomysłów pojawiło się w tekście? Co byście napisali inaczej niż autor?

Words vs symbols

Poziom zaawansowania: od *elementary*

Celem ćwiczenia jest nauczenie się użycia przymków oraz przedimków *a* i *the* w wyrażeniach. Przygotuj dowolny tekst i rozdaj go uczniom. Ci w parach wymyślają symbole, którymi zastępują rzeczne słowa, np. zamiast *a* wstawiają kółko, zamiast *the* – kwadrat itd, każdemu symbolowi przypisując wybrany kolor. Po modyfikacjach uczniowie tekst czytają na głos, powtarzając tę czynność w domu. Tydzień później na zajęciach mają za zadanie odszyfrować symbole z pamięci. Stosowanie symboli i kolorów działa również przy uczeniu się całych fraz lub idiomów takich jak: *as a matter of fact*; *off the cuff*.

Favourite phrases

Poziom zaawansowania: od *elementary*

Uczniowie zaznaczają w tekście wyrażenia, które podobają im się najbardziej, a potem porównują z tymi, które zaznaczyli ich sąsiedzi. Następnie podkreślają wyrażenia, których nie lubią i zastanawiają się, co powoduje tę niechęć. Na koniec grupa zastanawia się, jak można zmienić te nie lubiane na przyjemniejsze.

Visualise it

Poziom zaawansowania: od *pre-intermediate*

Uczniowie dostają krótkie opowiadania do przeczytania. Czytając mają za zadanie zwizualizować (czyli wyobrazić sobie używając wszystkich zmysłów) jak najwięcej szczegółów. Potem w parach lub w małych grupkach porównują to, co powstało w ich wyobraźni, zwracając uwagę na najbardziej wyraziste detale.

Inną wersją tego ćwiczenia jest rysowanie. Daj uczniom do przeczytania kilka fragmentów tekstu literackiego z opisem ludzi lub miejsc. Każdy wybiera jedną osobę lub jedno miejsce do narysowania, starając się przedstawić opis jak najbardziej szczegółowo na rysunku. Na koniec, w grupie, każdy opisuje swój rysunek używając słownictwa z tekstu. Reszta grupy może podpowiadać używając takich zdań, jak: *I see she's got a lot of wrinkles and a double chin. She must be in her sixties.*

Deleting words

Poziom zaawansowania: od *pre-intermediate*

Uczniowie dostają skopiowany fragment tekstu, który poznali kilka tygodni wcześniej. Poproś ich, aby przeczytali tekst dwa lub trzy razy po to, by go dobrze zapamiętać. W następnym kroku każda para ma przed sobą tylko jedną kopię tekstu. Ich zadaniem jest zamazanie korektorem w tekście 10–12 słów (niebędących gramatycznie funkcyjnymi), po czym podają swoją kartkę sąsiadowi (o czym lepiej ich wcześniej nie uprzedzaj), aby wypełnił powstałe luki. Następnego dnia tekst z powrotem nimi uzupełnić odtwarzając je z pamięci.

Activate them

Poziom zaawansowania: od *pre-intermediate*

Wypisz od 10 do 20 nowych słów, które wystąpiły w czytany wcześniej przez klasę wybranym tekście i które warto utrwalić. Niech uczniowie pomyślą o tym, do jakich wydarzeń z ich przeszłości mogą odnieść poszczególne słowa. W parach opowiadają o tym swoim kolegom.

Cross-associations

Poziom zaawansowania: od *pre-intermediate*

Uczniowie czytają tekst i wynotowują wszelkie nowe lub interesujące ich słowa. Poproś ich o wyszukanie w słowniku znaczenia i sposobów ich użycia, a następnie o stworzenie listy zawodów zawierającej tyle samo słów, co wcześniej wypisanych. Uczniowie mają skojarzyć w sposób oryginalny zawody z nowymi słowami, po czym podzielić się swoimi skojarzeniami z kolegami. Np. *beach* i *teacher*: *the beach is the best place for lessons and*

the teacher should know it albo bardziej poważnie: *extend and technician technicians extend wires between poles.*

Be someone else

Poziom zaawansowania: od *pre-intermediate*

Uczniowie wypisują nowe słówka z wybranego tekstu i sprawdzają w słowniku ich znaczenie i sposoby użycia. Następnie zostaje im przydzielona rola ważnej osobistości, np. faraon, prezydent itp. Po „przyjęciu” nowej tożsamości, każdy mówi, z czym kojarzą mu się wypisane słowa i dlaczego.

Ripped out

Poziom zaawansowania: od *intermediate*

Przynies na lekcję wycinki z gazet lub fragmenty tekstu z książek. Uczniowie czytają i zastanawiają się wspólnie, z jakich pism lub publikacji pochodzą przedstawione im fragmenty. Odpowiadają na pytania, jaki może być początek tych tekstów, a jak się one kończą? Dopisują brakujące części.

Witty quotes

Poziom zaawansowania: od *intermediate*

Stwórz kolekcję dowcipnych cytatów sławnych autorów, komików lub reżyserów. Wydrukuj je w min. dziesięciu kopiach, każdy cytat umieszczając na jednym pasku papieru) a następnie przetnij w miejscu, gdzie ma się zacząć puenta. Najpierw rozdaj uczniom początki zdań, żeby ich zainspirować. Spytaj, czy mają pomysł na dokończenie któregoś z cytatów. Następnie rozdaj im pomieszane kartki z zakończeniami. Zadaniem uczniów jest dopasować początki cytatów i ich puenty. Oto przykłady dzielenia cytatów na początek i puentę dla grup min. *upperintermediate*:

- *I refuse to join any club/that would have me as a member* (Groucho Marx)
- *Be yourself/everyone else is taken* (Oscar Wilde)
- *Brain is/my second favorite organ* (Woody Allen)

Adverts

Poziom zaawansowania: od *intermediate*

Zbierz różne teksty reklamowe. Rozdaj najpierw same hasła wydrukowane na paskach papieru, następnie pokaż uczniom zdjęcia produktów. Mogą to być reklamy znalezione w internecie lub wycięte z czasopism. Czy uczniowie potrafią zgadnąć, które hasło reklamowe dotyczy którego produktu?

The simpler, the better

Poziom zaawansowania: od *upperintermediate*

Na początku zadaj uczniom pytanie: jakie są zalety prostoty? Dlaczego czasem mniej znaczy lepiej? Następnie zapowiedz: „Od teraz będziemy starać się upraszczać swoje wypowiedzi, poprzez świadomy dobór słów i konstrukcji.”

Uczniowie czytają wskazany artykuł i przygotowują jego streszczenie na sto słów. Następnie skracają streszczenie tak, by miało ok. 60 (a następnie 30) słów, bacząc przy tym pilnując, by tekst nie stracił nic na treści, a za to stał się zwięzły i klarowny. W zależności od długości omawianego tekstu i umiejętności uczniów można ominąć jeden z etapów (np. 30 słów). Ćwiczenie to udowadnia, że dążenie do prostoty to sztuka i ciężka praca, która pozwala zbliżyć się do biegłości w języku.

Patchwork text

Poziom zaawansowania: od *pre-intermediate*

Miej pod ręką wystarczająco dużo tekstów pisanych różnego rodzaju. Mogą to być wycinki z gazet, kserokopie artykułów popularnonaukowych, wydruki opowiadań, e-maili lub dłuższych tekstów reklamowych. Poproś uczniów, aby w parach przejrzyli te teksty i wybrali trzy niedługie fragmenty. Z wyciętych tekstów tworzą opowiadanie lub akapit otwierający powieść. Następnie dzielą się swoimi tekstami z grupą i wspólnie czytają na głos.

To tylko niektóre z możliwych zabaw z tekstem. Pamiętajmy, że na lekcjach zawsze znajdzie się trochę czasu na dowcipne i niekonwencjonalne podejście do czytania krótszych lub dłuższych tekstów. Zasada 3Z: przez zabawę, zadumę i zaangażowanie, konsekwentnie stosowana w klasie w każdej grupie wiekowej przynosi rezultaty. Uczniowie angażują się w naukę, przy okazji aktywnie czytając.

[Powyższe ćwiczenia autorka opisała zainspirowana kursem „Creativity in the classroom” w Bell International College Cambridge.]

DOROTA KONDRAT Nauczycielka, metodyk, autorka książek do nauki angielskiego, gier edukacyjnych i artykułów z dziedziny twórczego nauczania. Na co dzień pracuje w Fundacji Instytut Edukacji Kreatywnej - INEK prowadzi szkolenia dla nauczycieli i młodzieży ze szkół średnich w całej Polsce, tworzy scenariusze lekcji i e-booki.